ग्रहणाच्छिन्नश्वासेन ३गृह्यते। मर्त्यः शास्त्रार्थनिर्णिक्तं वाक्यं यो दूषयत्यपि। पीड्यते तमकश्वासैः ४ क्षुद्रैः ५ पाकस्य विघ्नतः। परत्र कर्म्मणा देही नरकेषु विपच्यते। नरकान्ते व्यालयोनिं व्याघ्रीं शौकरवायसीम्। पृथक्कर्मवशाद्योनिं गत्वा स परितप्यते। मानुषत्वमनुप्राप्य पूर्वोक्तेनोपगृह्यते"।

३९ यक्ष्मरोगः। "यक्ष्मरोगस्य विज्ञानं दुर्वृत्तं सर्वरोगतः। सहायांस्तस्य वै राजन्! कथयामि तवाग्रतः। सेनापतिः क्षयगदस्य च पाण्डुरोगोदाहज्वरोऽग्रसरएव बलासमास्यम्। हृल्लासकः कामलकः सहायो यौ श्वासकासावपि मन्त्रिणौ च। स श्रुत्वैवंविधं घोरं यक्ष्मरोगं सुदारुणम्। प्रणम्याह मुनिश्रेष्ठं त्रिकालसर्वदर्शिनम्। राजोवाच। अस्य रोगस्य चोत्पत्तिर्जायते केन कर्मणा। केन दानेन विप्रेन्द्र! परत्रापि न वर्द्धते। तत्सर्वं विस्तराद्ब्रूहि श्रोतुमिच्छामि यत्नतः। भृगुरुवाच। पुरा येन हतो विप्रोन्यासापहरणं कृतम्। वृत्तिच्छेदः कृतो येन मधुविघ्नकरश्च यः। सर्वस्वेन प्रजापीडा कृता येन स्वकर्मणा। स मृतो दह्यते याम्यैर्दूतैरेव भयङ्करैः। निवेश्यान्धतमे मार्गे दक्षिणद्वारिभीषणे। ततो नीत्वा यमस्याग्रे कम्पमानञ्च पापिनम्। संयमन्यां यमस्याग्रे नीत्वा तं पापकारिणम्। हृष्टपुष्टाश्च ते दूताश्चित्रगुप्तान्तिकं ययुः। चित्रगुप्तश्च तं दृष्ट्वा क्रोधारुणितलोचनः। चित्रगुप्त उवाच। इमं पापं दुराचारं नरकं नय दुर्वहम्। योजनानां शतं लक्षं कुम्भीपाकं सुदारुणम्। ताम्रकुम्भमये दीप्ते वालुकाङ्गारसंवृते। एवंविधे तु दुर्वृत्तः क्षिप्तस्तत्र स्वकर्मतः। दह्यमानोऽतिदुःखेन यावदाभूतसंप्लवम्। कालान्ते स पुनः पापी कृमियोनौ च जायताम्। तत्र जीवति वर्षाणि दशपञ्च च भूपते! दुष्कृतस्य क्षयं कृत्वा ततो भवति मानुषः। अत्युग्रक्षयरोगेण पीड्यमानस्तु दह्यते"।

४० रक्तपित्तम्। "शृणु राजन्! पुरा वृत्तं यस्येदं कदनं महत्। कण्टकारण्यसंस्थाने सुव्रतो नाम वै द्विजः। तस्य पुत्रो दुराचारः सर्वधर्मबहिष्कृतः। परद्रव्याभिलाषी च परभार्य्यारतिप्रियः। एकदा कामतस्तेन पितृव्यस्य वधूर्बलात्। धर्षिता तेन दोषेण यमस्य विषयङ्गतः। नरकान्ते कुले जातस्तस्य कर्मसमुद्भवम्। रक्तपित्तगदं भुङ्क्ते स्वकर्मार्जितदोषतः"।

४१ गुल्मरोगः "अतःपरं प्रवक्ष्येऽहं गुल्मरोगं सुदारुणम्। यस्मादुत्पद्यते पुंसो मृतो वा याति यत्र वै। कर्मतो याति तां योनिं येनोपशमनं भवेत्। काकोलनाम नरकं कृमिपूयपरिप्लुतम्। क्षिप्यते तत्र दुष्टात्मा एकाकी मिष्टभोजनः। अन्त्यजागमनेनापि नरकं नाम दुर्गमम्। तस्मात् पिपीलिका भूत्वा जीवेद्वर्षचतुष्टयम्। दुष्कृतस्य क्षयं कृत्वा जायते तत्र मानवः। गुल्मरोगं समासाद्य वेदनैः परितप्यते। अगदैर्न शमं याति तदा ज्ञेयं तु कर्मजम्"।

४२ शूलरोगः "शृणुष्व कथयिष्येऽहं तव स्नेहान्महीपते!। मूढा निरपराधेन ये लोककदनप्रदाः। घ्नन्ति शूलेन चास्त्रेण वाक्यदोषोद्गमेन च। तानेव निष्ठुरा दूता यमस्याज्ञाकराश्च ये। महाप्रेताख्यनिरये दीप्तशूलसमावृते। भेदयन्तीव तत्रैव दम्पत्योर्भेदकानपि। भुक्त्वा तु कदनं घोरं मन्वन्तरचतुष्टयम्। नरकान्ते ततो मर्त्ये जायते पक्षियोनिषु। पक्षी भूत्वा वियोगी स्यात् जीवेद्वर्षचतुष्टयम्। मानुषत्वमवाप्यैव शूलरोगातुरो भवेत्"।

४३ अर्शोरोगः। "शृणुष्व तव पुत्रेण पुरा जन्मान्तरे कृतम्। साध्वीमृतुमतीं स्नातां सन्निधिं नागतश्च सः। एतत्कर्म कृतं तेन गृहीतश्चार्शसा च सः। आत्महा भ्रूणहा यस्तु कृतो येन च गोवधः। ते चार्शसा च गृह्यन्ते भुक्त्वा कष्टं सुदुःसहम्। पञ्चत्रिंशत् समाः कोट्यो लक्षाणामूनविंशतिः। तामिस्राख्यं महाघोरं गाढान्धतमसावृतम्। सर्वापदा समाकीर्णं दुष्प्रेक्ष्यं जीववर्जितम्। स तिष्ठेद्विवशो दीनो येनेदं दुष्कृतं कृतम्। कर्मक्षयमनुप्राप्य पश्चाद्भवति मानुषः। शेषेऽर्शोगदवान् भूत्वा दुःखेन पीडितो भवेत्"।

४४ भगन्दररोगः। "गुदस्य द्व्यङ्गुले पार्श्वे पित्तरक्तोदकाकृतिः। प्रभवेद्विकटाकारो दुर्वहो मर्मभेदकः। स वै भगन्दरो ज्ञेयः कर्मजो नोपशाम्यति। आचार्य्यभार्य्यागमनं ये कुर्वन्ति नराधमाः। पक्षपातमधर्मेण बालवृद्धधनापहाः। ते पतन्ति महाघोरे नरके च सुदारुणे। यः केशमूलहृन्मर्त्योवाहनं भद्रपीठकम्। चीरयेद्यस्तु दुर्बुद्धिर्गृह्णीयात् स्त्रीधनं च यः। स मृतस्तु विण्मलाख्यं नरकं प्राप्य सीदति। गृध्रश्वव्याघ्रगोमायुभक्ष्यमाणोऽतिदुःखितः। भुक्त्वायुतसहस्रञ्च नवसंख्यं क्षपेत् पुनः। सोऽप्यनेनैव रोगेण जन्मादावपि गृह्यते"।

४५ छर्द्दिः "शृणुष्व नृपशार्दूल! कथयामि तवाग्रतः। गवा